דער וועלט־צענטער פאר פארשן יידיש און יידישע ליטעראטור

פארלויף פון זעקסטן זומער־פראגראם אין אקספארד

— א. בינדער —

פערציק סטודענטן פון דרום־אפריקע, האלאנד, ישראל, ענגלאנד, די פאראייניקטע שטאטן, פראנקרייך, קאנאדע, שוועדן און שפאניע — די מערסטע הײ־יאר פון אמעריקע — האבן אנומלט אנטיילגענומען אין דער גראדואירונג־צערעמאניע וואס האט אפגעצייכנט דאס פארענדיקן בהצלחה דעם זעקסטן יערלעכן אקספארדער זומער־פראגראם פון יידישער שפראך און ליטעראטור. דער אקספארדער זומער־פראגראם ווערט אפגעהאלטן יעדן אויגוסט ביים אקספארדער צענטער פאר העכערע העברעאישע שטודיעס. וועלכער איז דער פארשונגס־אינסטיטוט ביים אקספארדער אוניווערסיטעט וואס טראגט די אחריות פאר יידישע לימודים אויפן אוניווערסיטעט. ד"ר דוד פאטערסאן, דער גרינדער און פרעזידענט פונעם אקספארדער צענטער, האט געהאלטן די סיום־רעדע, אין וועלכער ער האט אויסגעדריקט זיין פרייד וואס אקספארד איז מגולגל געווארן אין א וועלט־צענטער פאר דער יידישער שפראך און ליטעראטור. אברהם ליס, דער באקאנטער יידישער ליטעראטור־היסטאריקער און קריטיקער, וועלכער איז דער דירעקטאר פון בית שלום עליכם אין תל־אביב, האט באגריסט דעם עולם.

דעם אקספארדער זומער־פראגראם האט געגרינדעט ד"ר דוד קאץ, א ניו־יארקער, אין 1982. ד"ר קאץ, 31 יאר אלט, איז דער זון פון באקאנטן יידישן פאעט מעינקע קאץ. ער האט עטאבלירט דעם יידיש־לימוד ביים אקספארדער אוניווערסיטעט, ווו ער איז דער ערשטער פולער לעקטאר פון יידיש אין דער געשיכטע פון ענגלאנד. זיין אט־ערשט דערשינענע בוך „די גראמאטיק פון דער יידישער שפראך" איז באנוצט געווארן אין אלע קלאסן ווי דער יסודותדיקער גראמאטישער טעקסט. מיט אים ארבעטן מיט אויך דער לערערשאפט נאך פיר לערער, לאה דאבינסאן, 32, אן אקספארדערין, וועלכע איז געקומען צו יידיש ווי א פולשטענדיקע אנהייבערין, איז היינט אן אנערקענטע יידישע שרייבערין, פארעפנטלעכט אירע דערציילונגען אין די בעסטע יידישע זשורנאלן. זי ארבעט איצט אויף א דאקטאראט איבער דער דיכטונג פון א.נ. שטענצל; פראפעסאר קלמן האטאן, 29 יאר אלט, א לאנדאנער, האט אויך אנגעהויבן פון אלף־בית ביי דוד קאצן. ער האט לעצטנס פארענדיקט זיין אקספארדער

(סוף אויף זייט 10)

— 7/X —

1987. 7/X

דער וועלט־צענטער

(סוף פון זייט 7)

דאקטאראט און איז ערשט אנגעקומען אין טעקסאס, ווו ער איז אויסגעוויילט געווארן פארן געהילף־פראפעסאר פון יידיש בײם טעקסאסער אוניווערסיטעט. דוב־בער קערלער, 29 יאר אלט, א געבוירענער אין מאסקווע, איז דער זון פון באקאנטן יידישן פאעט יוסף קערלער. ער האלט בײם ענדיקן זײן אקספארדער דאקטאראט איבער יידיש. דוב־בער קערלער איז דער געהילף־לעקטאר פון יידיש אויפן אקספארדער אוניווערסיטעט. יצחק ניבארסקי, 40, א געבוירענער אין בוענאס־איירעס איז דער גרינדער און דירעקטאר פון יידישן סעמינאר אין פאריז.

דער אקספארדער זומער־פראגראם צעטיילט זיך אויף פיר אינטענסיווע שפראך־קורסן: יידיש 1 (אנהייבער), יידיש 2 (מיטלדיקע), יידיש 3 (העכערע מיטלדיקע) און יידיש 4 (אוואנסירטע). די קלאסן קומען פאר פון 9,30 ביז 1. אין די נאכמיטאגס און אוונטן קומט פאר א רייכער פראגראם פון צוגאב־לעקציעס, פילמען און פארשיידנארטיקע קולטורעלע אקטיוויטעטן.

אברהם ליס, דירעקטאר פון תל־אביבער בית שלום עליכם, האט געהאלטן א ציקל פון 8 לעקציעס איבער די ווייטערדיקע טעמעס: שלום עליכם, י. ל. פרץ, ש. אנ־סקי, די סאוויעטיש־יידישע ליטעראטור, יידיש אין ישראל, יצחק באשעוויס־זינגער, די חסידישע ליטעראטור אויף יידיש און די פאעזיע פון יעקב פרידמאן. פראפעסאר וואלף מאסקאוויטש, הויפט פון סלאווישן אפטייל בײם העברעאישן אוניווערסיטעט אין ירושלים, האט געהאלטן אכט לעקציעס איבער יידיש און יידישער לינגוויסטיק, צווישן זיי א פרטימדיקע אפהאנדלונג וועגן גרויסן ווערטערבוך פון דער יידישער שפראך פון וועלכן ער איז איינער פון די הויפט־רעדאקטארן.

נאכמיטאג־לעקציעס האבן געהאלטן חנה צעלניקער, לאנדאנער יידישע אקטריסע; י. א. ליסקי, רעדאקטאר פון „דאס יידישע פאלק" אין לאנדאן; משה דרוקאש, א געוועזענער פארטיזאן, וואס האט דערציילט פון זײנע איבערלעבונגען אין די מלחמה־יארן. מאיר באגדאנסקי האט געלערנט יידישע פאלקס־מוזיק. ער איז דער פארזיצער פון די לאנדאנער „פריינד פון יידיש לשון". די גרופע, וואס א.ג. שטענצל האט געגרינדעט מיט קארגע 50 יאר צוריק און וואס פירט אן זינט דעמאלט מיט וועכנטלעכע ליטעראריש נאכמיטאגס יעדן שבת. פראפ' וויליאם פישמאן האט געפירט א היסטארישן שפאציר איבערן אלטן ווײטשעפל אין לאנדאן, און באוויזן ווו ס'האבן געלעבט און געשאפן עטלעכע דורות יידישע שרײבער. פראפ' ש. ז. פראווער האט אנאליזירט די אנטוויקלונג פון מאדערנעם יידישן הומאר. בײ א ספעציעלן פייערלעכן אוונט האט מען פארגעלייענט פון די פאעטישע שאפונגען פון מעניקע קאץ.

א הויכפונקט יעדן זומער איז די יערלעכע שטענצל־לעקציע, וואס דער אקספארדער יידיש־פראגראם האט עטאבלירט לכבוד דעם אנדענק פון באליבטן יידישן פאעט אברהם־נחום שטענצל (1897—1983), וועלכער האט יארן לאנג אין גרויס דחקות רעדאקטירט זײן זשורנאל „לשון און לעבן" אין ווייטשעפל. שטענצל האט מיט זײן מיסטישן גלויבן און שטארקע פערזענלעכקייט באוויזן אינספירירן א סך יונגטלעכע זיך אפצוגעבן מיט יידיש. די הײַיאריקע שטענצל־לעקציע האט געהאלטן פראפ' ראבערט ד. קינג, דער דעקאן פון טעקסאסער אוניווערסיטעט אין אסטין. זײן טעמע איז געווען „די ווײנרײכס ־ ירושה". מאקס ווײנרײך (1894—1969) איז געווען איינער פון די גרינדער פונעם ייוו"א אין ווילנע אין 1925. זײן זון אוריאל ווײנרײך (1926—1967) איז געווען דער ערשטער פראפ' פון יידיש אין קאלאמביע אוניווערסיטעט, ווו ער האט געשאפן דעם יידישן שפראך און קולטור אטלאס. ביידע זענען געווען געניאלע יידישע לינגוויסטן, וועמענס צאלרײכע וואגיקע ווערק האבן געלייגט דעם פונדאמענט פאר דער פארשונג פון דער געשיכטע און סטרוקטור פון יידיש.

א היפשער חלק פון די הײַיאריקע סטודענטן ספעציאליזירן זיך אדער גײען זיך ספעציאליזירן אויפן געביט פון יידיש. יאסמינקע דאלינג, אן אנטראפאלאג און יידיש־לערערין אין אהייא סטעיט אוניווערסיטעט, פלאנעוועט שרײבן א דיסערטאציע איבערן יידישן פאלקלאר. פראפ' דבורה־שרה מאר פון וואסאר קאלעדוש, ניו־יארק, וועט אויסנוצן אירע יידיש־קענטענישן בײ אירע היסטארישע פארשונגען איבער דער אמעריקאנער יידישער געשיכטע. חנה פאלאק איז א מיטארבעטערין אין נאציאנאלן יידישן ביכער־צענטער אין אמהערסט, מאסעטשוסעטס. פראפ' באסע־לואיס סערראנא, א שפאנישער וועלכער לערנט אויפן שטאקהאלמער אוניווערסיטעט אין שוועדן, וועט ממשיך זײן מיט זײנע פארשונגען אין יידישער לינגוויסטיק. העסטהער וואלענסיא, א לעקטארין בײם אוניווערסיטעט אין סטערלינג, שאטלאנד, שרײבט א דיסערטאציע איבער דער פאעזיע פון אברהם סוצקעווער.

טייל סטודענטן שטעלן מיט זיך פאר א גאנצע ריי קאריערעס. הערש־לייב ארמוס, א סטודענט אין יידיש 2, איז א פראפעסאר פון פסיכאלאגיע אין טאלעדא, אהייא. מאטל גערבער, אויך אין יידיש 2, איז אן אדוואקאט אין סאסעליטא, קאליפארניע. אריה רעזניק, א צוקערקע־פאבריקאנט אין שיקאגע, האט אנטיילגענומען אין יידיש 3. צווישן דער גרופע ביז־גראדואיר סטודענטן אויף פארשיידענע געביטן האבן זיך געפונען תהלה הײמאן, 22 יאר אלט, א סטודענטקע אין מאנטשעסטער אוניווערסיטעט; שרגא־פייוול לייקס, 21 יאר אלט, א סטודענט פון רוסיש אין לעקסינגטאן, קענטאקי; יאסל לוי, 20 יאר אלט, א יוריספרודענץ־סטודענט אין קאלאמבוס, אהייא; און מיכאל וויגער, 22, וועלכער שטודירט אויפן לאנדאנער אוניווערסיטעט.

אין משך פון אקאדעמישן יאר לערנען זיך וואס א מאל מער סטודענטן יידיש, יידישע ליטעראטור און לינגוויסטיק אויפן אקספארדער אוניווערסיטעט. דאס שפיגלט זיך אפ אויך זומערצייט אינעם פארגרעסערטן אנטייל פון אקספארדער סטודענטן גופא. דריי פון די זיבן אקספארדער יידיש־דאקטאראנטן האבן הײַיאר אנטיילגענומען אין דעם זומער־פראגראם. מאריאן אפטראם פון לײדען, האלאנד, שרײבט איר דאקטאראט איבער די קאנקורירנדיקע יידישע תנ"ך־איבערזעצונגען פון יוסל וויצנהויזן און יקותיאל בליץ. דבורה אשר פארשט אויס די תחינות וואס זענען געשריבן געווארן פון יידישע פרויען פון סוף 16־טן ביזן מיטן 18־טן יארהונדערט. יאהאנעס בראזי פון ווינטערטיר אין דער שווייץ האט ערשט איצט אנגעהויבן זײן דאקטאראט אין אקספארד איבער די אמאליקע מערב־יידישע דיאלעקטן אין דער שווייץ. וויקטאריע בן־טאטא, 21 יאר אלט, אן אקספארדער סטודענטקע, וועלכע ספעציאליזירט זיך אין רוסיש. לארא מארקס איז א דאקטאראט־קאנדידאטקע אין אקספארד וואס פארשט די געשיכטע פון מעדיצין.

אין די זעקס יאר זינט ס'איז אויפגעקומען דער זומער־פראגראם אין אקספארד, האבן זיך געלערנט יידיש מער ווי 350 סטודענטן פון 22 לענדער. פופציק פון זיי זענען הײַנט לערער פון יידיש איבער דער וועלט. נאך הונדערט לערנען יידיש ווייטער און א טייל האבן באשלאסן זייערע גאנצע קאריערעס צו ווידמען יידיש. דעם דעצעמבער וועט אפגעהאלטן ווערן דער דריטער ווינטער־סימפאזיום איבער דער געשיכטע פונעם יידיש־לימוד. צוויי וואגיקע בענד וואס נעמען אריין די רעפעראטן פון די ערשטע צוויי סימפאזיומס, זענען שוין אין דרוק. ביידע זענען רעדאקטירט פון ד"ר דוד קאץ.

דער זיבעטער אקספארדער זומער־פראגראם וועט אפגעהאלטן ווערן פון 1־טן ביזן 26־סטן אויגוסט 1988. איבעראיאר וועלן די פארחלומטע אקספארדער גאסן און געסלעך מיט זייערע טויזנט־יאריקע בנינים, ווו מען פארטיפט זיך דור־דורות אין אלערליי לימודים, ווידער שפרודלען מיט יידיש.